

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по три броя.
Цена му е на год. 3 ф. на по год. 1 ф. 50 н.

Брой 19.

У Новоме Саду, 15. Юлія 1862.

Год. V.

Какви мораю бити школски управители?

(Едно питањѣ за ове.)

Како изображенѣ у којој општини напредуе, то се најболѣ види на историји нѣзине школе. То е данасѣ најсигурније мерило. Где е школа баталѣ, ту одѣ нѣ ни плода ние, нити е та кадра срца и душе деце, а крозѣ њи општине онако пробудити и изобразити, како то ваљана школа учинити има, и како духъ Христанства изискуе. Поредѣ рѣаве школе пропада млађи нараштај у свима најсветиимѣ странама своимѣ, а у томѣ нараштају пропада сва општина.

Ову истину ваља све власти особито општинске да најтоплије пригрле и на срце приме, пакѣ онда по њој далѣ да чине. Ревностѣ, брига и обозреностѣ, којомѣ се која општина око побољшаня свои школа заузимлѣ, то е мерило, колико свести и колико осећаня и любви има за изображанѣ и срећу свое најрођеније деце и потомства; то е и едина и сва заслуга за потомство, ничимѣ другимѣ за нѣга ништа и незавредисмо; а то е на давашњи данѣ и најлепши споменѣ и задужбина, кое већѣ и данашњѣ а кое ће идуће време више негѣ икоју другу задужбину ценити и признавати.

Али та стварѣ ние са самимѣ подизанѣмѣ лепи школски здания и набавлянѣмѣ ваљани намештај ни близу свршена. Најглавнији су елементи добре школе учители и управители, особито ови. Да школа која свима онима по дете срце и душу благословенимѣ плодима уроди, то после учителя највише зависи одѣ управе и управителя.

Школа е машина, која има умѣ и срце учеће се младежи пробудити, оснажити и за све лепо и добро загрејати; а то ће само онда учинити моћи, ако е управителѣ човекѣ, кои и самѣ знаня у тој ствари има, и кои све факторе хармонично сложити уме, да сви око тогѣ приону. Управителѣ е душа машине. Одѣ нѣга зависи, да сви или савестно или шлендриянски свое дужности свршю на благословѣ или на пропасть деце.

Управитељ е средоточниѣ, онъ е сунце, око коѣгъ учители каѡ планети стоѣ, миѣанъ и праѡаѣъ топлоту и светлостъ одъ нъга примаюѣи, да институтъ тај по општину благословенимъ плодомъ уроди.

А тај тако школу оживлюѣи и пуњъ благослова упливт имаѣе управитељ онда, ако самъ собомъ ваљнога, научногъ и колико е више могуѣно савршеногъ педагогично дидактичногъ знаня и вештине имаѡ буде.

Само оно, што е човекъ самъ собомъ добро сажватаѡ, и јасно познаѡ, може и на другомъ право и достаточнѡ оцевити и за животъ користно уаснити. Одъ нъга се иште, не само свако колѣе те машине, кадгодъ би нуждно било, да самъ собомъ заступити, и у свакој струѣи ту предаване науке као учитељ изаѣи уме; него мора башъ онъ и главно коло у тој машини бити, и снага, што целу машину миче и тера, и вештакъ, кои целу машину тако удесити има, да сваки факторъ и елеменатъ на најудесниѣ место стављнъ, и свакомъ најудесниѣ поса задатъ буде. А будуѣи, да школа ниѣ само училиште него и воспиталиште, то е мора онъ и са те стране добро на умъ узети, и своимъ елементима у те обе стране — учеѣи и воспитаюѣи — животу фамилиѣ и државе на руку вѣи.

Што се наука тиче, мора управитељ и сваку пособѣе и све ускупа тако познавати, провидити и у прѣстима имати, да га у томе никоја незгода смести ни у недоумљнъ довести неможе. Видъ, и редъ и све послѣдиѣе наука има онъ као вештъ и талентиратъ вођа у свое шаке уватити, и по тај нѣму поверени институтъ најболъ удесити. А ово ће му само онда за рукомъ поѣи, ако у ону унутрашню свезу сви предавани предмета буде прониѣи умеѡ, несмеѣуѣи оне истине съ ума, да само целостъ и свестраностъ науке човека душевно подиже, изображава и разсветљаѡ, и да по томе несме наука афористичну веѣъ да мора унитивну форму имати, било то на полю реални, религиозни или социјални дужности.

Едно одъ најглавниѣ средства, да се та целъ постигне, методъ е. Методъ е средство и едини путъ, што къ тој цели води, зато га као најглавниѣ елеменатъ мора управитељ школе добро и крозъ познавати. Го механикъ у школи убия школу; онъ е као онај ковачки шегртъ, што иляду реда на данъ све по едномъ истомъ месту удара, безъ да управо зна зашто. А да се најбољи методъ избере и најкористниѣ употреби ваља разума и искуства. Овогъ обоегъ мора управитељ

WWW.UNILIB.SR

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

довољно имати. Зато ние пробитачно службу ову младомъ човеку поверавати, кои текъ починѣ своя педагогичка и дидактичка искуства сбирати, веѣ педагогу, кои се својомъ досадашњомъ службомъ и животомъ пуно тогъ искуства набрао, и нарочито онакомъ човеку, кои е на народной школи и у школи мањ деце практично учитељ био; ерѣ никои други не може тако лако у задатакъ и духъ ове школе проићи, а безъ тогъ ће часкомъ погрешку коју учинити на велику штету и пагубу института, кои подъ нѣговомъ управомъ уцветати и плоде носити има; зато би свуда оно „per aspera ad astra“ пре видети волео, негъ овде.

Како на пољу дидактике исто тако мора управитељ и на пољу педагогии вештакъ бити, ако ће успеха и благослова да дочека. Воспитанѣ се поднипошто не може нитъ сме одъ ове школе одлучити. Кадъ наука ништа друго ние, него теоретично воспитанѣ; то не може ни воспитанѣ ништа друго бити, него практична наука. Когодъ мисли учити а не воспитавати, или воспитавати а не учити, тај се люто вара, у најнесретнију педагогичку погрешку пада, и я управо реѣи морамъ, да ни понятія немамъ о воспитаню безъ науке, нитъ припознаемъ науку безъ воспитания.

Управитељ ове школе мора оно врховно начело воспитания, онај характеръ педагогичкогъ принципа, — што децу за децу држи, њиову среѣу као светиню пази, њиову невиностъ поштуе и чува, надъ свакомъ пособце наклоности и дарованѣмъ детињимъ бдие, а сваки особени интересъ одмеѣе, — точно и ясно познавати и аснити. А почемъ е воспитанѣ обделаванѣ нарави и живота, и воспитавани одъ воспитателя сасвимъ индивидуално сматранѣ бити има, то се вештъ управитељ несме педантски едне системе уватити, него мора у овомъ погледу сасвимъ избирачъ (Еклектикъ) бити, ако ће погрешака да неправи. Она речъ Апостолова: „изпитайте све и задржите најболѣ“ ни на кога се веѣма неодоноси, него на воспитателя (педагога); и почемъ управитељ, било едне едите школице или највеѣегъ института педагогъ бити мора, то се са пунимъ правомъ одъ нѣга изчекивати и изтраживати сме, да онъ све воспитания начине познае, и изъ свию оно, што е за нѣгове околности најпробитачније да одбере. Као еклектикъ мора изпитати, шта е склавски а шта слободни, шта филантропски и еудемонистички, методички педеутички егоистички и идеалистички начинѣ воспитания учинити и припомоѣи кадаръ;

и при овомъ изпитиваню и одбираню ваља до тога уверена да дође, да е християнски воспитаня начинъ најбољи и едни најсавршении. одъ гогъ се и најболѣмъ успеху известно на-дати може. Овај воспитаня начинъ узима децу не само съ моралне и интелектуалне, него и са естетичне и религиозне, са социјалне и националне стране на око. Само су у овомъ воспитаня начину судружене све добротe и савршенства, и само е у нѣму она велика и висока цельъ, којој право воспитанѣ тежити мора.

Найпрактични и по томъ најважнии део школскогъ воспитаня стои у дисциплини. Дисциплина е најважнии средство воспитанѣ и науку могућномъ начинити; то е полиция, властъ и влада школе. Отуда далѣ слѣдуе, да управитељ мора башъ ту најболѣ познавати и држати умети, ако ће управу школе у свое шаке примлѣну на користъ општине да држи. Управитељ мора све учитељ, целу колeгию у томе обавестити и сложити, да дисциплина није ни у ономе деспотизму, кои само еъ батиномъ влада, ни у ономе демократизму, кои деци њиве судове и права, њиве цури коморе и пере допушта, него да се та по начелима мудре монархиве држати има, ко ће одъ нѣ благо-слова да дочека. У педагогичкомъ кодексеу каштига стои на челу: Каштигуј да поправишъ, и каштигуј нарави сходно обазрући се на физична и душевна свойства свакога поединце детета.

(Свршиће се).

Кака научи школа децу на пристойностъ.

(Бдно питањъ за учитељ.)

Пристойностъ се састои у спољашнѣмъ изразу воспитаня. То се показуе у ходу, стајаню, седеню, говору и целомъ спољашнѣмъ появлѣню, и то увекъ изъ нутра зависи, као што увек унутрашнѣ воспитанѣ издае, те са тимъ се и најболѣ разликуе од оне само голе спољашнѣ светске углађености, како е многи данасъ има, и само као маску на себи носи, у оној варавој мисли, да се цело воспитанѣ само у томе састои.

Тай спољашњи изразъ важи при оцењиваню човека у свету врло много. Пристойностъ е прва препорука међу странама. Силни люди и они, што имаю прилику човека на ближе познати само га по томе и по ономе првомъ упечатленю, кое на њи

учини оцене, и при томъ миѣню остану, а многа и недобию при-
 лику човека ближе познати, те у ономе свомъ миѣню, како
 га у први махъ увате остану и недаю се лако окренути. А
 почемъ многогъ човека среѣа и несреѣа одъ тога зависи, како
 се у свету показуе, и какво миѣнѣ светъ о нѣму има, то валя
 школа, коя савъ свой трудъ око унутрашнѣгъ воспитаня де-
 чнѣгъ положе и на ово да нази, и ово на деци колко више
 може да изобрази; на ако и неможе ону танку и фину спол-
 яшню углаѣеностъ деци дати, аљ мора ихъ на ону пристой-
 ностъ и улюдноств навикнути, што ихъ воспитанѣ само собом
 ште, и што и найнижегъ реда люде некуда подигне и некуда
 отличниа и воспитание начини.

Међу средствама, съ којима школа децу на пристойностъ
 приучава прво е и найважниа примеръ учителѣвъ. Бете добро
 деци говорити, да треба лепо да седе и ходе и стое, да треба
 пристойно свакога позната и непозната гдегодъ когъ сретну
 да поздраве, да треба за свашто, што добити желе лепо и
 умиљато да моле; али самимъ казиванѣмъ, упуѣиванѣмъ, опо-
 менима и саветима, самимъ голимъ речма низ ни овде помо-
 жено, као ни на другоме месту у дечнѣмъ воспитаню; него е
 и овде, као свудъ нейглавниа стваръ, да дете свудъ около
 себе ту тако препоручивану пристойностъ види, и да се све
 што е непристойно изпредъ нѣгови очию уклони. Учитель мора
 дакле на свое владанѣ предъ децомъ врло пазити, вишошто
 неучинити, што би противу пристойности било. На ово е тимъ
 нуждниа неке и неке учителѣ опоменути, што ихъ има, кои
 у овомъ погледу за чудо на се непазе и за чудо се занема-
 раваю. Исто се тако има учитель чувати одъ сваке рѣаве речи,
 псовке, грднѣ, одъ сваке непристойне шале, и одъ свакога
 оногъ говора, кон би и на другомъ месту непристойнѣ био,
 немоли у школи. Учитель има пазити, да се свудъ предъ де-
 цомъ не само пристоянѣ него и любазанѣ покаже, да непро-
 пусти децу при долазку у школу и одлазку, као и при суко-
 блѣнню путемъ и онда, кадъ оѣе, да се одъ нѣга сакрию
 поздравити, пакъ може уверенѣ бити, да ће тимъ примеромъ
 и онимъ опоменима и наукомъ за кратко време у својой школи
 тако лепъ обичай завести, да ће и нѣму и свакомъ когодъ у
 школу ступи мѣло бити; и валя да зна, да ће благотворне
 послѣднице те навике текъ доцниа у животу у правој својой
 лепоти показивати се и осетити.

Има многа школа, која е у овомъ погледу не школа него пропастъ деца. Има школа, где деца и оно мало пристойности и улюдности што одъ куће донесу забораве, пакъ то не само у онимъ часима где су деца сама у школи, него у онима, где е учителъ предъ њима. Има, где деца на очигледъ учителю најраспуштение скачу, туку се, трляю и гураю, пеую и грде, и тимъ не само школу скврњаваю, и одъ нѣ вашаръ начине, него у оној надражности нису кадра ни после онако душомъ и мислима сабрана бити, како наука изискуе. Учителъ кои то напуштаю, валяло би одма одъ школе одпустити, децу растерати и такове школе затворити, еръ то нису школе воспитаня и пристойности, него школе најгрђе непристойности и распуштености.

Едно врло важно средство све те празне школске часе, како пре почети лекция тако и између поедини предмета приятно изпунити, то су гимнастичне игре; њима се највећа гомила деце најлепше забави, њима се тело окрепи, здравлѣ утврди, сви уди окретнии буду и вољи покорнии, съ њима се не само снага и срчаностъ него и лепше држанѣ тела задобие, съ њима се науче деца покорна бити на сваку речъ, са тимъ играма одклони се она обична разузданостъ и испуни то време са полезномъ забавомъ; и деца волию ово негъ оно, а учителъ е у станю съ овимъ играма највећу гомилу деце приятно и полезно забавити, те изъ ти и јошъ многи други погледа за-служую те игре, да се у све школе варошке и сеоске уведу. Јошъ ако се уме учителъ и ту са помагачима послужити, то ће те часе дечегъ одмора и своимъ собственимъ одморомъ начинити моћи.

Библичне приновѣдке у библичнимъ рѣчма.

35. Давидъ постае царемъ.

(I. царст. 17. 18. 24. 26. 21; II. царст. 2. 7. и 9).

Давидъ узме главу Филистимянина Голиата, и донесе е у Єрусалимъ. Саулъ га узме къ себи. И Ионатанъ сынъ Сауловъ веома любляше Давида и учини съ сыномъ завѣтъ, и скине свою горню одећу, па е даде Давиду. И иѣаше Давидъ разбо-рито свуда, кудъ га годъ Саулъ шилаше. Саулъ постави Давида

надъ воицима, и даде му Мелхолу кѣрѣзъ свою за жену. Алѣ надъ виде Саулъ да е Господъ съ Давидомъ, и да савъ Ира- нъ нѣга радо има, стане се бояти Давида, и омрзие наъ. — Давидъ побѣгне одъ лица Саулова у пустыню, и ту му дође сынъ царевъ Ионатанъ, и полюбише се и плакаше еданъ за дру- гимъ, и Ионатанъ рекне Давиду: „Иди съ миромъ и нека буде између насъ онако, како смо се еданъ другомъ завѣрили.“ И Давидъ отиде далъ у пустыню, а Ионатанъ се врати у градъ.

И дође Давидъ у пештеру Одоламеку, и чуюћи за нѣга браћа и сродници дођу къ нѣму, и сакупи се около нѣга до 400 людій. — Саулъ пође тражити Давида, и рекше Саулу: „Ето е Давидъ у пустыни Енгадской!“ А Саулъ узме са со- бомъ 3000 избранихъ момака, и дође на путу до мѣста, гдѣ люди пасаху стада, и уђе у одну пештеру, а Давидъ и нѣгови люди сеѣяху у нутри у пештери. И рекше люди Давидови къ нѣму: „Ето ово е данъ у кои ће ти Господъ непріятели твога у руке предати, па чини съ нѣмѣ што ти е воля!“ Давидъ одѣтче потайно окраякъ одъ одеће Саулове, алѣ одма затимъ задркѣ му се срдце, па рекне своимъ людма: „Далеко нека буде одъ мене то, да я дигнемъ руку на господина мога, ерѣ онъ е помазаникъ Господній!“ И недаде Давидъ своимъ людма, да убию Саула. — И Саулъ изиђе изъ пештере и оде на путь. А Давидъ изиђе за нѣмъ па повикне: „Царе господине!“ Саулъ се на то окрене, а Давидъ се поклони до землѣ и рекне: „Ето твоє очи садъ виде, да те е Господъ данасъ предао у руке мое, али я те нисамъ хтѣо убити, и ето е у моіой руци окра- якъ твоє одеће; упознай дакле и види, да кодъ мене нема злобе ни непослушности, и да я теби ништа скривіо нисамъ, а ты тражишъ душу мою (идешъ ми о глави). Господъ ће судити међу мноумъ и међ тобомъ; онъ ће ме одъ тебе заклонити, али рука моя нигда неће бити противъ тебе!“ На то рекне Саулъ: „Бли то твой гласъ Давиде сынко?“ И заплаче се па рекне: „Ты си праведниі одъ мене; ерѣ ты мени учини добро, а я теби учини зло. Богъ некъ ти плати, што си ми данасъ добро учиніо, и што ме убию ниси. И Саулъ отиде на свое мѣсто, а Давидъ са своимъ людма понне се на утврѣно мѣсто кодъ едногъ кланца.

И кадъ чуе Саулъ да се Давидъ бави у пустыни Зиѣской, а онъ пође са 3000 людій да га тражи. Давидъ се крене и дође на мѣсто гдѣ быяше околъ Сауловъ. И Саулъ спаваше на царскимъ колима, коплѣ му быяше у землю забодено кодъ главе,

а нѣговъ войсковоѣа Авенир и войници спаваху. Давидъ и нѣговъ войвода Авеса уѣу ноѣу меѣу ове люде, и Авесса рекне Давиду: „Господъ ти данасъ предаде твога неприятеля, и я ѣу га ево садъ копльмъ пробости!“ Алъ Давидъ му одговори: „Немой га убити; еръ ко руку дигне на помазаника Господнѣгъ, тай неѣе остати неказнѣнъ! Узми копль и крчагъ съ нѣговога узглавля, па да идемо далъ!“ — И тако узме Давидъ копль и крчагъ и оде, а то нитко неопази, еръ сви спаваху. Давидъ преѣе на другу страну и стане на врѣ горе изъ далека па викне: „Авенире, шта нечувашъ господара твога; ето е у моимъ рукама царево копль и крчагъ, што му кодъ главе быяше!“ Саулъ позна гласъ Давидовъ па рекне: „Ели то твой гласъ сыне Давиде? А Давидъ одговори: „Я самъ царе господине! Зашто гонишъ мене слугу твога? Шта самъ теби я скривіо?“ На то рекне Саулъ: „Я самъ егрѣшио. Вратисе сыне Давиде къ мени, я ти никаква зла учинити неѣу; еръ данасъ е быо животъ мой драгъ предъ твоимъ очима!“ А Давидъ одговори: Ето е царево копль у моимъ рукама, некъ доѣе амо еданъ момакъ, па нека га однесе!“ И Давидъ отиде своимъ путемъ, а Саулъ се врати на свое мѣсто.

После тога отиде Давидъ цару Гетскомъ (у земљи Филистимской), а Саулъ га више ніе тражіо.

И умре Самуилъ пророкъ, и плакаше за ѣимъ савъ Израиль, и саранише га у Арматеми у нѣговомъ граду.

И сакупише се Филистимяни противъ Израиля, и уплаши се Саулъ и врло се ужасну сердце нѣгово. И ударише Филистимяни на Израиля, и бѣжаше юнаци Израильѣви испредъ лица иноплеменика. И убише Филистимяни Ионатана и друга два сына Саулова. Самъ Саулъ ранѣнъ рекне своме оружіеносцу: „Извади мечъ твой па ме прободи!“ Оружіеносаць то нехтѣде чинити, онда Саулъ узме мечъ и падне нанъ. И кадъ види оружіеносаць гдѣ умре Саулъ, падне и онъ на свой мечъ и умре. И тамо погибоше у еданъ данъ Саулъ и нѣгова три сына, и нѣговъ оружіеносаць и сви юнаци.

И плакаше Давидъ у туѣини за Сауломъ и за Ионатаномъ сыномъ нѣговымъ,

И после тога отиде Давидъ у Хевронъ, и доѣу тамо люди изъ Юдее, и помажу га за цара да царуе надъ домомъ Юдинымъ. 30 година имаѣаше Давидъ кадъ се зацари, и владаше 7 година надъ племеномъ Юдинымъ, а у Брусалиму надъ цѣлимъ Израильмъ и Юдомъ владаше онъ 33 године.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Царь Давидъ освои Єрусалимъ одъ Євусея, што тамо жи
 вяху, и заузме тврдиню Сіонску, и настани се тамо, и про-
 слави се, и Господъ бѣше с њиме. Хирамъ царь тирекій послѣ
 Давиду посланике, и кедрева дрва и дрводельце и каменаре, те
 ови сазидаше домъ Давиду. И оде Давидъ на узе кивоть Гос-
 подный, и унесоше га у градъ Давидовъ (Сіонъ), и поставише
 га у скинии (у дрвеномъ храму), кою подиже Давидъ. И Давидъ
 принесе Богу жертву, и благослови народъ именемъ Господа Са-
 ваота. — И Давидъ рекне: „Ели заостао кодгодъ изъ дома Сау-
 ловогъ да учинимъ съ њиме милость?“ И дође Мемфивостей
 сынъ Ионатановъ, и тай беша ромъ. И рече му Давидъ: Не бой
 се, я ѣу милость учинити съ тобомъ, збогъ Ионатана оца твога,
 и вратиѣу ти сва поля Саула дѣде твога, а ты свакиданъ еди
 лебацъ на моіой трези! —

36. Давидовъ грѣхъ и каянѣ.

(II. цартт. 11 и 42).

Давидъ послѣ свога войводу Іоава у бой противу сынова
 Амоновыхъ. А онъ остане у Єрусалиму. Єдно вече ходаше
 онъ по крову свога царскога дома, и опази Вирсавію жену
 Уріе Хетеанина, па послѣ писмо войводи Іоаву по Уріи Хете-
 анину, и у писму напише: „Намести Урію на найопаснѣе мѣсто
 у бою, па се онда вратите одъ нѣга, да тако убіенъ буде и
 погине. Іоавъ метне Урію кодъ града на мѣсто гдѣ се знало
 да су найсилниі юнаци. И изиђе сынови Амонови изъ града,
 те се побію са Іоавомъ, и падну многи люди Давидови, и по-
 гине ту и Урія. Іоавъ яви Давиду све што се догодило и Да-
 видъ доведе жену Уриину у свой домъ, те му буде жена, и
 роди му сына. Али то дѣло зло се показа предъ очима Гос-
 подними. И Господъ послѣ къ Давиду пророка Натана, кои
 му рекне ово: „Была два човѣка у єдномъ граду, еданъ богатъ
 а други сирома. У богатога бѣху стада и врло лѣпи биволи,
 а убоюга небѣше ништа, но само єдна мала овчица, онъ ю е
 купіо, држао и раніо; кодъ нѣга є она одрасла съ нѣговомъ
 дѣцомъ одъ леба нѣговога є сла, изъ чаше нѣгове пила, на
 крилу му почивала, и была му є као ћерка. Єдаредъ дође нѣтко
 съ пута богатога човѣку, а онъ нешѣаше узети изъ своего
 стада и одъ своихъ говеда, да сготови обѣдъ путнику; него
 узе овцицъ сиромахову, сготови ю за обѣдъ своего госту! —

Давидъ се яко разлюти на тогъ богатогъ човѣка, и рече Натану: „Тако ми живога Бога, тай човѣкъ, што е то дѣло учинио, има умрети!“ А Натанъ му одговори: „Тай си човѣкъ ты! И зато ово ти говори Господъ Богъ Израилѣвъ: Я самъ те помазао за цара надъ Израилѣмъ, избавио самъ те изъ руке Саулове, и дао самъ ти домъ Израилѣвъ и домъ Юдинъ, а ако ти е мало, іоштъ љу ти додати. Па зашто си презрѣо рѣчь Господню, и учинио зло предъ нѣговимъ очима; Урию Хетеанина убио си мачемъ сынова Амоновыхъ, а жену нѣгову узео си себи. И съ тога ово говори Господъ: Я љу подићи зла противу тебе у твоємѣ дому, и што си ты учинио у тайности, то љу дело я учинити явнымъ предъ Израилѣмъ и предъ овимъ сунцемъ?“

И рече Давидъ Натану: „Я самъ сгрѣшио Господу Богу!“ — А Натанъ одговори: Дакле е и Господъ одузео одъ тебе твоя сагрешеня, и ты неѣнешъ умрети, али сынъ, што ти се родио, тай ље умрети!“ — И отиде Натанъ у свой домъ. И разболѣ се дѣте, што га е родила Вирсавія, па умре. И после тога роди Вирсавія сына, и даде му име Соломонъ. И Господъ любляше Соломона и Давидъ даде га подъ руку Натана Пророка. (Давидъ е предао Натану на воспитаніе свога сына Соломона).

Найгриотния неблагодарность.

(Едно сравненіе.)

Еданъ е човекъ имао скупощенъ драгъ каменъ, али неуглаженъ, пакъ безъ сѣйности и угледа. Онъ е добро знао, да у камену томе сила лепоте има, али е ние умео самъ извити. То узме на себе еданъ вештакъ, и тай е имао силногъ посла и великогъ труда, али му посо лепо за рукомъ поѣе и каменъ изаѣе тако диванъ, да му тешко пара беше, и човекъ се най после съ каменомъ тимъ сила радовао и у многимъ свечаимъ приликама дичио, али — мало помало сасвимъ на оногъ вештака заборадио, што му е ту радостъ начинио.

Тай е драгъ каменъ дете са своима дивнимъ дѣрма, а учитель е вештакъ, кои своіомъ наукомъ и вештиномъ дете изобрази, као што се оно драгъ каменъ своимъ собственимъ праомъ усиява. Силанъ трудъ валя положити, докѣ се они дивни дари детие душе извию; само найвеѣа стрпелъивостъ са многомъ вештиномъ и мудрости учине, да изъ невѣлогъ де-

www.unibg.ac.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

тета мало помало лепо изображенъ младѣиъ изађе; али онда е najveћа грехота, кадъ и родители и ти младѣиъ после краткогъ времена трудъ и бригу доброга учителя свогъ сасвимъ забраве.

Поштуј старие люде.

(Една приповедка за букварце.)

Еданъ отацъ имаѣаше два неваљала детета. Та деца имаше неваљало обичай стариимъ людма где годъ когъ сукобише ругати се. Са тога се многи люди њиновомъ оцу тужише, и отацъ децу често караше говорећи имъ, како е од Бога и люди грехота и срамота, кадъ млади старие непоштују; али лакоумой деце беше све опомене узалудъ. Наипосле догоди се, те приликомъ свечарства та иста деца науѣнена учителѣмъ свомъ оцу честиташе и у томе среѣу здрављ и дргъ векъ желише, а отацъ имъ одговори: „Нежелите ми дуга века, већ болъ желите да умремъ, да старости и недочекамъ, да ме кадъ остаримъ неваљала деца — при овимъ речма оштро децу погледа — неизсмеваю, па можда и моя собствена.“ Деца се те прилике већма негъ обично застидише, тада najveћа свою погрешку признаше, те сташе одъ то доба старие люде поштовати и свуда имъ пристойну часть одавати.

Пужеви.

(Една басна.)

Едаредъ се посваѣаю два пужа, а знате ли о што? О то, ко е бржи. Дакле е истина, да и у найлењой душици има горделивости и зависти. За свогъ судию изабраше жабу. Жаба одреди мету, пакъ онда закректа, а пужеви къ мети поѣу, ко пре. Дуго време, потрая, а пужевима се едва опазъ, да се съ места помакоше; читавъ сатъ проѣе, а ови ни еднога доброгъ комада неодмакоше. Наипосле судии додѣя гледанъ, пакъ лютито скочи и пужевима рече: „Будале едне, научите найпре поштено иѣи, пре негъ што се узхтете утркивати и другога за судию звати.“

Човечия душа.

(За читанѣ са најстариомъ децомъ).

Я могу све уде могъ тела мицати, рукама ватати, држати и различите радиѣ свршивати, и те радиѣ зову се телесне радиѣ. Алъ я могу и оно, што видимъ илъ чуемъ упамтити и после тога сетити се; могу о стварма мислити: знамъ и осеѣамъ се да самъ, и да самъ онай исти, кои самъ юче и одире био; уемъ разликовати добро одъ зла, истину и лажъ, право и неправо, и т. д. то нису телесне радиѣ, нити се и помислити даде, да те радиѣ тело свршивати може. У момъ и свакомъ човечиємъ телу има дакле нешто, што може мислити, познавати, хтети и т. д. то е душа, и та самъ душа я собомъ и сваки човекъ самъ собомъ, а тело е само алатъ души. Душа ние телесна стваръ, пакъ неможемо о телесномъ створу душе ни говорити. Она е невидима, и неможемо е споляшњима чувствама сватити. Она е съ теломъ на неки нама непознатъ начинъ везана и разлучи се одъ нѣга текъ на смрти.

Човечия душа може сила различити радиѣ свршивати, она има различити моѣи. Те моѣи Богомъ су свакомъ човеку дане, али ихъ немаю сви люди у истој снази; у деци су те моѣи врло слабе, текъ заметнуте.

Кадъ я око себе погледамъ, видимъ гомилу различити ствари, видимъ њнове ликове, делове, саставъ, бое; кое се ствари мичу видимъ и то; кое гласа одаю чуемъ гласа; кое мириса когъ имаю, осеѣамъ мириса; кое укуса каква имаю и то осеѣамъ; осеѣамъ имъ тежину и т. д. те све ствари заедно са њловимъ снагама стое ванъ мене и сачиняваю споляшњи свет. Те све ствари упадалесу ми у очи и споляшња чувства одма одъ роѣния могъ исто као и данасъ, али я нисамъ онда свестанъ био, пакъ ихъ нисамъ ни опажао, текъ мало помало дошао самъ къ свеести. Да могу те ствари приметити дате су ми неке моѣи, има ихъ петъ: моѣъ вида, слуха, обоняна, кушаня, осеѣаня, и зову се споляшња чувства. Све опазке, кое помоѣу ти споляшњи чувстава чинимъ зову се опажаня а та моѣъ душе, коіомъ до ти опажаня долазимъ зове се моѣъ опажаня. Опажаня ти ствари, што у тай споляшњи светъ спадаю, зову се опажаня споляшнѣгъ света. Али я имам и такови опажаня, коя ми не долазе одъ споляшнѣгъ света. Я волимъ мое родителѣ; я се каемъ и болеме, кадъ ихъ и неотице увредимъ; мене яко ожалости, кадъ се ко одъ њи разболе;

я се поплашимъ за животъ њиовъ ; я се радуемъ њиовомъ оздрављѣно. Та љубавъ, болъ, жалостъ, стра, и радостъ доиста су неке промене у мени, а њи у себи опажамаъ, и те спадаю у мой унутрашњи светъ. Та опажања недобивамъ помоћу спољашњѣхъ чувства. Я имамъ дакле окромъ они горепоменути спољашњи ѣошъ и неко друго чувство, кое ми те мое унутрашњи промене явля, и то се зове унутрашњи чувство, а та опажања зову се унутрашња опажања. Душа човечия има дакле спољашња и унутрашња опажања, она помоћу спољашњѣхъ, ова унутрашњѣхъ чувства.

Кадъ кою стваръ видимъ н. п. орла, я онда могу и после, кадъ ние орла предамномаъ опетъ себи орла представити исто, као да га башъ гледамъ. Я га у себи видимъ исто онако, као да би га очима гледао. То се представљѣиъ у мени начинило одъ онога спољашњѣхъ виђеня ; остао е у мени као ликъ, икона одъ орла, коя ми орла представля. Исто се тако начине и остану у мени ликови иль иконе и одъ остали ствари, кое наполю видимъ. И како е кадъ свеетъ биетрия, пажня на те споля ствари онтрия и упечатленѣ одъ ти споля ствари яче иль слабне, тако и та престављѣня изају и остану тамния, иль яасния и разговетиня. И помоћу добри описаня може сваки себи стваръ представити, али та представљѣня ниеу никадъ онако яена, као кадъ стваръ очима видимо. — Аль я могу себи и оно представити, како самъ невесео био, кадъ ми е мати болна била, и како сам се радовао, кадъ е оздравила, уопште могу себи представити прошасте веселе и невеселе часе и догађав, бриге и страве кое самъ кадгодъ имао ; а то су опетъ представљѣня унутрашњи опажања. Та моћъ душе спољашња иль унутрашња негдашња опажања себи представити моћи зове се моћъ представляня.

Окромъ ти представляня ствари по виђеню иль описаню могу я себи и безъ тогъ ствари представити, кое никадъ нисамъ ни видео ни описаня имао. Тако могу себи представити дрво са лишѣмаъ одъ злата. То е представљѣиъ ствари, кою никадъ видео нисамъ, то е дакле сасвимъ другчѣе представљѣиъ, ние повратно као оно, што самъ видео, већ сасвимъ ново нађено, измишљѣно ; моћъ такогъ представляня зове се моћъ ображаня. Та моћъ најболъ се у сну появлюе, начини намъ Богъ зна каква представляня и помеша ихъ на најчудноватѣе начине. Има случаева, те моћъ та будне люде тако силно кадкадъ овлада, да они много коешта видити и осећати мнию, што други

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

люди неспажаю, то су санјари, фантасте; а има люди, кои таква празна представљња непрестано имаю и њи за праву истину држе и недаю себи то изъ главе избити, то су луде, сметени.

Сва та представљња о спољашњимъ иль унутрашњимъ свету неразиђу се сасвимъ тако, да ни трага одъ њи у нами неостане; ми имамо мођъ њи у себи задржати, сачувати, и кадъ намъ е воля та преда се извести сетећи се само на њи, та мођъ зове се памтенъ и сећанъ. Тако задржимо у памети оно, што учимо. Што кою стваръ иль науку на више чувстава уватимо и што ихъ у онај махъ јасне себи представимо, тимъ лакше ихъ и тврђе запамтимо.

Кадъ гледнемъ н. п. дрво, и на нѣму видимъ дебло съ коромъ и гране, и опазимъ на деблу рупу, а на граню гъиздо, то знамъ, да ово двое ние нужно ни битно, већъ само случайно, дрво би и безъ тога исто то дрво било; аль дебло, кора, гране, то му е преко нужно и битно, безъ тога неби дрво било. Кадъ све те битне знаке ускупа ставимо, онда добиемо поямъ (понятие) о дрвету. Та мођъ душе пойме начинити умети зове се разумъ. Кадъ оѣмо да се осведочимо, шта е на којој ствари битно, а шта случайно морамо више ствари истогъ тогъ рода сравнити, пакъ све оно, што е на њима опште и битно уедно сабрати, а оно, што е случайно одбацити, едномъ речи, морамо мислити. Што е кои човекъ више опажания и представљња имао и има, то и више предмета за размишляњ, и што се кои човекъ у размишляню више вештба, то бистриегъ разума буде. Разумъ се изображава и наукомъ, и друженъмъ са разумнимъ людма и пажљивимъ читанъмъ добри књига. Свака радња, ма коя била, трговина, занатъ, землѣдѣлство и т. д. иште много разума, размишляня, да се користно тера. Помоћу разума увршћуемо ми своя зная, разређуемо и правимо врсте, родове, разделеня и т. д. правимо рачуне и размереня, премишлямо о свима околностима и правимо преусуде свое о различитимъ предметима. Помоћу разума увиђамо узроке и послѣдице различити промена, поява и догађая. Узрокъ се зове оно, крозашта шта бива, а послѣдица е оно, што бива. Тако е н. п. сунце узрокъ светлости, ватра узрокъ топлоте, мразъ зиме. Свака стваръ може у исти махъ и узрокъ и послѣдица нечега бити. Топлота на огъишту послѣдица е ватре, а уедно узрокъ, да се ела куваю. Добра сведочба љака послѣдица е нѣговогъ приљжavanja и доброгъ владаня, уедно узрокъ радованя родитељима.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.univ.rs

Тако се даде свудъ са узрока на послѣдицу сићи илѣ са послѣдице на узрокъ узићи. Кадъ би човекъ у станю био све узроке изпитати и дознати, опетъ се неби задовољио, докѣ неби најпосле на онај узрокъ сви ствари дошо, кои се за први и едини узрокъ сви ствари и свегъ света држи, то е Богъ, коегъ е душа човечия веровати и увидити са свои собствени моћи приморана. Сви остали узроци, на кое при тумаченю различити природни ствари и појава наилазимо, само су узгредни, съ коима Богъ овај светъ и овај у нѣму редъ држи.

Разумъ се зове и моћъ разуђивања, кадъ разуђива; ако уме танке разлике сродни ствари лако и брзо наћи зове се оштроумлѣ; уме лѣ пойме разчланити и до њивогъ порекла извести, оно се зове дубокоумлѣ, проничивостъ; а кадъ уме они различити ствари наличия брзо наћи, која се врло тешко опазити даю, онда се зове досетљивостъ, хитроумност.

Али ми можемо и оне мисли имати, кое никако у овај спољашњи светъ неспадаю, нити се нѣга тичу. Све што е право илѣ неправо, добро илѣ зло, свето илѣ скврнаво, едномъ речи: све истине било моралне илѣ религиозне, те никако неспадаю у овај спољашњи естаствени већ у онај виши преестаствени светъ, а моћъ душе, то преестаствено сватити моћи, зове се умъ. Помоћу ума кадаръ е човекъ надъ овај телесни естаствени светъ подићи се у онај виши невидими душевни светъ, и свезу овихъ као едну целостъ сватити, у којој се величество божие показуе. — Разумъ и умъ зове се другчие и моћъ мишлениа, и ту е разумъ нижа, а умъ виша мишлениа моћъ.

Све ове моћи ускуца: моћъ опажања, представљања и мишлениа ускуца узето сачиняваю моћъ познавања.

Окромъ ти моћи осећамо ми у себи јошъ и неке тежнѣ и нагоне к' деланю, кое све произлазе изъ неки осећања. Те тежнѣ различите су: својомъ естаственомъ природомъ тежи човекъ на све, што е приятно, на телесна увеселявања, удовољства и благостанѣ, и то е кодъ неки люди едина тежня сви њивови дела и намера; али телесно удовољаванѣ ние најглавниа стваръ у човечиємъ животу; та удовољства траже и остале животинѣ и зверови, съ коима се ни еданъ човекъ нерадъ употређуе. Човекъ е кадаръ не само телесне, него и душевне радости осећати; онъ се радуе са свачимъ, што е истинито, лепо, уредно, добро, благородно, а гади се на сваки нередъ, на лажъ, превару, на све што е неблагогородно, зло, непоштено, неправо, и т. д. пакъ и то га све наводи и натеруе да ово илѣ оно учини.

Слава, корнети, богатство, тврдоћа, зависть, мржња, освета, стра, сажаленѣ, наклоность, любовь, отачастволублѣ, благодарность, побожнось и т. д. то су све подвизи, кои насъ на различита дела подижу.

Али ние свеедно, ма кои одъ ови подвига насъ на дела подизао, и ние свеедно, ма каква дела чинили. Богъ намъ е дао савесть, која намъ непрестано виче, да само оно чинимо, што увиђамо, да е добро, право, поштено и т. д. Савесть насъ тера непрестано о нашемъ душевномъ усавршеню мислити и старати се, волю нашу исправляти къ светињи и по заповедима божимъ, и тимъ се милости божие удостояти. Савесть насъ позива о сређи наши ближњи старати се; людма онако чинити, како смо ради, да они нама чине, а нечинити другомъ оно, што ниемо себи ради. Ко тай гласъ савести слуша, и чини по закону, како Богъ и любовь ближњига иште, тай има мира одъ свое савести и душевна задовољства, другчие га изпуњава савесть съ немиромъ и страомъ.

Наипосле има сваки човекъ и слободну волю. Он може безъ обзирања на горепоменуте подвиге, може и противу спољашнѣг насиля ово илъ оно дело хтети и извршити га ил оставити. Никоя сила неможе га натерати, да зло кое учини, кад самъ неће. Безъ слободне волѣ неби био одговоранъ за своя дела, и неби био кадаръ учинити ни зла, ни добра. Овај даръ слободне волѣ само е у ваљногъ и честита човека чисто и у снази сачуванъ, пакъ само е онъ право слободанъ; а онај, што само на тело мисли нема те слободе, онъ е постао робъ свои телесни удо-вољаваня. Християнска наука показуе човеку, како може себе облагородити и своя дела онако удесити, како ихъ Богомъ наређено определенъ нѣгово иште; она му показуе, шта е Богъ чинио и наредило, да се одъ робства греха спасе и да снагу добне постати божии човекъ по ономъ лику и подобию, како га Христомъ Спасителѣмъ обновљна вера показуе.

Искрице.

Добро воспитанѣ младежи најбоља е економия, а невоспитанѣ и неученѣ најскупиа штедня у општини и држави.

Деца се ничега манѣ небое него претњи кое се јошъ оног вечера неизврше. —

Децу валя тако каштиговати, да намъ кадъ люди буду благодаре.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по три броя.
Цена му е на год. 3 ф. на по год. 1 ф. 50 н.

Брой 20.

У Новоме Саду, 15. Юлія 1862.

Год. V.

Наредба

Кралѣвско угарскогъ наместничкогъ савета одъ 15. Януара о. г. бр. 67343. ех анно 1861, издата консистории бачкой, вршачкой и темишварской, и свима дотичнимъ политичнимъ властима.

Почемъ су православне народне школе у бившой области србекогъ войводства и тамешкогъ Баната после укинуѣа ц. к. србеко банатскогъ намесничества безъ свакогъ надзираня остале; то овэй кралѣвско угарски наместнички советъ желеѣи овоме више неодолживомъ злу помоѣи, исту ону наредбу, коіомъ е надзиранѣ и управа православни школа у осталимъ краевима угарске кралѣвине іошъ 1859 год. православномъ клиру поверена разшируе и на све к' бившой срб. банатској области припадаюѣе жупание, и докъ се у овомъ погледу дефинитивна упутства неиздаю, налази слѣдећу привремену наредбу издати:

У бачкой, вршачкѣи и темишварској диѣцези има како местно тако и диштриктуално православни школа надзиранѣ и то нарочито у педагогичко дидактичкомъ обзиру, заедно са свима овамо спадаюѣимъ пословима примити — како што е то у осталимъ православнимъ диѣцезима веѣъ примило — дотично православно свештенство, подъ врховнимъ надзиранѣмъ дотични преосвештени епископа и консистория, и има то тако руковати, да — имаюѣи предъ очима дотични диѣцеза садашњи положай — све оно у призренѣ узме, штогодъ се за подизанѣ и процветанѣ православни школа за цели сходно увиѣало буде.

У овомъ погледу има се:

I. Окромъ местногъ свештеника, комъ се местно школе надзиранѣ нарочито у педагогичко дидактичкомъ погледу поверава, свудъ по еданъ за то способанъ мирски школе настоятељ наименовати, когъ ће дужность бити, на споляшнѣ устройство школе назити, и да се школска здания и намештай вазда у добромъ станю држе.

II. Ако се у комъ месту више самостални свештеника налази, то се има надзиранѣ школе (и ме поверити, кои се међу њима за ту цель за најспособнигъ нађе.

III. Диштриктуално надзиранѣ школа, — почемъ ће то, кадъ се са диштриктуалнимъ прѣви визитацијама спои сила одлакшано бити, има дотични протопресвитеръ водити; а ако би кои одъ протопресвитера за ово важно званѣ телесно илѣ душевно неспособанъ био, онда се има изъ истога протопресвитерата други свештеникъ за диштриктуалногъ надзирателя наименовати. Право овогъ наименованя дае се дицезалномъ епископу, али, пре негъ што се декретъ диштриктуалномъ надзирателю изда, има се одобренѣ одъ овога краљ. угар. намест. савета измолити, и на ово одобренѣ имаће се у декрету позвати.

IV. Ако би ради лакшегъ надзирања школа устребало садашнѣ протопресвитерске диштрикте што променути, регулирати или удесније ограничити, то има дотична консисторія овомъ краљ. угар. местоз. савету о томе свое предлоге поднети.

V. Врховно дицезално надзиранѣ школа имаю преосв. Епископи заедно са својомъ консисторијомъ водити.

VI. Сви свештеногъ чина надзиратељи а нарочито диштриктуални биће у својимъ званичнимъ пословима одъ жупански окружни и варошки власти подпомагани.

VII. Најпосле имаю преосв. Епископи у заведенијама за предуготовљавѣ свештеника постобѣима за ученѣ Катехетике Педагогике и Методике бригу водити.

Какви мораю бити школски управитељи?

(Едно питањѣ за ове.)

(Свршетакъ.)

Управителю ние само знаня и вештине довољно, већ онъ мора и волѣ и делатности и мора снаге надъ осталимъ елементима имати, ако ће успеха да дочека. Добаръ управитељ мора ту своју превагу у знаню и вештини деломъ показати; а кадъ е средоточностъ и сунце, око коегъ учитељи као планети стојати имаю, то мора надъ њима и ону владајућу снагу имати, којомъ ихъ као некимъ чаромъ у свези и хармонији држи. То ће само онда имати, ако засведочно буде, да онъ њи доиста знаѣмъ и вештиномъ премашуе, и то темелнимъ знанѣмъ, о комъ се неможе рећи, „зна одъ свачегъ понешто, у целомъ

ништа.“ Само тимъ моћиће оно уваженъ у колегии задобити, кое е нужно, да се у институту редъ и редованъ токъ одржи, те успехъ и благословъ дочека. Часомъ се у колегии, где е више люди, по нека самоволна глава нађе, коју онъ само томъ гореноменутомъ превагомъ умекшати и вољномъ учинити може, да се у тай прописани и необходимо нуждни редъ сложи и слюби.

Кадъ се школа као нека башта сматра, у којој приравњ растиња само одъ тогъ зависи, какви су у њој баштовани наређени, то мора добаръ управитељ све снаге, съ којима разполагати има добро и крозъ познавати, пакъ на најзгодниемъ месту употребити. Управитељ сачињава заедно са учитељма едну педагогичко дидактичку целостъ. Учители су чланови, а онъ е глава и душа, кои те све чланове у свези држати и згодно употребити има. Само кадъ се са члановима добро расположенъ учини, кадъ се сваки чланъ на оно место, за кое е најзгоднији стави, онда може успеха и благослова одъ њиове раднъ бити. Одъ вештогъ поделеня рола зависи савъ ефектъ раднъ. Најболи глаумаць поквари најлешшу радню, кадъ му се противна нѣговой индивидуалности рола даде, а полонши задовољи, ако му управитељ згодну за нѣга ролу одбере. Исто е тако у школи. Ако управитељ люде непознае, съ њима несавестно поступа и њи неупотреби по њиовой вештини и таленту, онъ ће, ма да најболѣгъ семена у шакама има, најрђави плодъ изтерати. Где се противни елементи наместе, ту неможе хармоније у радњи па ни добра бити, него ће се цепати и место шенице коровъ ницати. Сасвимъ други резултати видиће се на онај школи, где на кормилу човекъ стон, кои са обозрености и разумомъ, съ яснимъ познаванѣмъ снага съ којима разполагати има, њи тако употребити уме, да свака у својој сфери и радню добие. Ту ће онда свако дело и свака речъ Ефата бити, која успано дете око розтвара, свезанъ езикъ раздрешуе, у тами чамећи умъ разсветлява; ту ће свака речъ бити каменъ у зиданю онога храма, у комъ ће млади нараштај свое најскупоцение благо за овај и онај животъ наћи.

А оће л' управитељ то свое научно и недагогично благо у праксу да асни, и да онај свой са обозрености, са познаванѣмъ ствари и своимъ богатимъ искуствомъ удешенъ план ученя и воспитаня у дело и животъ да приведе, све учитељске снаге егодно да употреби, то мора онъ и енергије имати, постојанства, тврде намере и волѣ, да богме са нуждномъ меромъ хуманитета у томе.

Познато є, да кадкадъ найблагородниѣ тежнѣ на найвеће препоне наѣу. Колко реда люди башъ najlepшимъ плановима найвећма на супротъ стану. Овогъ има у школи, као и свакој другой сфери живота, јошъ овде ваљда више негъ игде. Овде има тврдоглавства споља и унутри, препона озго и оздо; у самој колеѣни учителя много реда ће ихъ управитељ осетити. Овакимъ противницима и непријатељима добра мора онъ и умети и готов бити увекъ на супротъ стати. Енергија є стена, о коју се и најтврђи таласи разбију. Са енергиомъ мора онъ свой планъ, чимъ є о целисходности тогъ уверенъ у дело привести умети, ма чега стало. Али, да до тогъ уверења, до јасногъ увиђења те целисходности дође, како што се неиште да онъ безъ свогъ собственогъ разуђења будне, исто тако несме ни егоиста бити и самовољникъ. Онъ ако и єсте глава целога, опетъ ние самъ собомъ целостъ. Кадъ є стваръ, коју є унапредити позванъ свестрано точно и право испитао и познао, онда се има онъ само као главни и први члан тога учительскогъ ланца сматрати, и као таковъ само у помоћъ целости притећи, и има за разсветленѣ свогъ мнѣња сви остали чланова мнѣња саслушати, премерити, и по томъ свой планъ, ако є нужно поправити и удесити. „Испитай и познай себе и свое мнѣнѣ у мнѣню другихъ. Шумаръ узимлѣ изъ шуме држалѣ за сикиру, да шуму креше и негує. Одъ люди учи мударъ, како съ людма владати и њи поправляти валя.“ А кадъ є на тај начинъ и тимъ путемъ увидно и уверно се о целисходности идеє ил плана, онда мора то закономъ бити, и на то ослањајући се сме се за подицно властна и снажна држати, са свомъ енергиомъ планъ тај у дело привести, єръ то онда ние резултатъ нѣговогъ самовољства, тврдоглавства и себичности, него є резултатъ людскогъ договора и споразумлѣња свию чланова, а таки планъ мора увекъ по школу, нѣга, учителѣ и савъ животъ користан бити.

Онај институтъ, кои за управитеља има човека раздружена, самовољна, себична, уображена, надувена и гвоздензуба, никадъ процветати неће. *Exempla sunt odiosa*. Ми смо ихъ имали и имамо, и неморамо далеко ићи, докъ ихъ наћемо.

Управитељ има управљати и надгледати школе и учитеље, али — са разумомъ и благости, а не са деспотскомъ ђуди и грубосћу. Набаивати, кудити, чапгризати, неслаано и капларски заповедати да се тако и тако чинити има, многи управитељ башъ майсторски разуме, особито кои є по себи ценилака, или опакє нарави човекъ, а при томъ небрига за стваръ, коя са-

известногъ испытываня иште. Юшъ и такови люди имаю обично неку несносну и неодоливу надутость, и мисле, да су сву мудрость и знанъ кашикомъ покусали. Али башъ съ тимъ найвеѣма ствари шкоде. Поправити стваръ, и то на лепъ и човечанъ начинъ, то е посо. Управитель мора човечности имати, то е главно свойство на нѣму. Онъ мора у учителяма самъ себе поштовати, и пазити, ако ће да нѣга и нѣи деца и светъ поштую и пазе. А човечан ће управитель погрешке, што их буде онажао међу четир ока и любовно приметити и са обзирањмъ корети, знаноѣи, да е учителю, кои ће съ успехомъ да ради нужно, не само да самъ себе поштуе, него да е и одъ свои старији поштиванъ. Управитель мора любви имати, пакъ ће ту и любовногъ озбиля бити. Любовъ е найвеѣа снага; што е ко више има, тимъ ће и лепше мислити, и човечние судити и енергичние радити моѣи. —

Можда ће ми ко пребацити, да су то утопиѣ, да е управителя, кои би сва горепоменуता свойства имао немогуѣно наѣи, да такавъ само у идеале спада, а у овомъ га свету нема. На то одговарамъ, да управитель са тима горепоменутиимъ свойствами никако у идеале неспада. Идеалъ е сборъ свию савршенства, а то ние смртномъ човеку дато, и нетражимъ, да управитель та свойства у найвишой потенции и найчиштемъ савршенству безъ икоѣ найманъ слабости и оскудице имати мора; али ихъ у главнимъ погледима имати треба; то се искати мора, и то се никако неможе утопиомъ звати. Топла желя, да се колко е могуѣно савршене шта добие, то е света дужность свакога, когодъ ту шта реѣи има, — а дужность е еданъ одъ найвиши погледа свакога честитогъ човека.

Школа дакле, коя е сретна, да тако научена и педагогично изображена управителя добие, кои методично учити, руководити и управляти уме, кои собствено богато искусство има, кои е свою умну и практичну превагу свакадъ показати кадаръ, кои са вештачкимъ прегледомъ све на расположенъ ставлѣне му снаге изнитати познати и найудесние употребити уме, кои съ енергиомъ и тврдиномъ намере оне припознато найболъ планове у дело привести брине се, а при томъ човечки и любовно у свомъ кругу делати уме, та школа ће за кратко време процветати и наскоро найблагословенимъ плодомъ уродити, на велико благо фамилия и дружине, општине и државе.

Концентрация науке.

(Едно питањѣ за учителѣ.)

Подъ именовъ концентрације и комбинације разумева се спаяњѣ сродни ствари око едногъ средоточия, као око центра тако, да сви сповно едну целостъ сачиняваю. Концентрация науке састои се у спаянью сви сродни предмета уедно тако, да еданъ другогъ обяснява, подпомаже, утврђуе. Кадъ учитель после свршене предузете теме нп. изъ науке християнске одма у идућемъ часу читаня одбере приповедку исте те теме нп. овамо е имамо 5-у Божию заповедъ, пакъ и овде одбере приповедку, у којой е о почитаню родителя и старии речъ, и ту тай данъ са децомъ чита; и истогъ дана узме за диктандо ивреченія опетъ те исте теме; наипосле и у приповеданю библични приповедки тай исти данъ и приповедку те исте теме приповеда илѣ препитуе, то е очевидно, да ће деца ту тему далеко свестније и ясније сватити, и далеко тврђе запамтити, него ако учитель необазируѣи се на то макаръ што са децомъ читати узме, и ма што писати, приповедити илѣ испитивати. Кадъ се предмети ови овако сваки осебце безъ обазирания на њиово сродство, прикладностъ и међусобно одношенѣ и свезу израђую, то се онда сасвимъ противно чини. Тако се ради у овимъ школама, где е за сваку науку башка учитель наређенъ, и свака наука осебце тера. Учитель, кои нп. одъ 8 до 9 сати свой часъ има незнаюѣи шта ће предавати онѣи, кои ће одъ 9 до 10 сати деца доѣи, неможе се на оногъ предаванъ ни обазирати, нити свог предмета са оногъ предметомъ и онолико колико е могућно у свезу сводити. Овде е чисто непонятно, како е при овакомъ устройству школа у њима напредовати и успети могућно. Ову непонятностъ само ове три околности понятномъ чине. Прво е учебни планъ самъ собомъ, кои е обично тако удешенъ, да они предмети еданъ мимо другогъ и еданъ за другимъ иду, кои су еданъ другомъ прикладни, кои се еданъ съ другимъ подударая, те еданъ другогъ обясняваю, и тимъ се сами собомъ спаяю, безъ да учитель едногъ предмета за други шта зна, пита и у свезу своди. Друго е управитель школе, кои при полаженю и надгледаню школа и при препитиваню деца гледа, те науке спая и питањма у свезу доводи тако, да и деца самой то свестно буде. Алъ наивише се у томъ случаю, где е предаванъ на више люди поделѣно, спаяю науке у детнемъ уму саме собомъ. Човечии па и детии

умъ тако е устроенъ, да све сродно едно низъ друго вата, све што му се изъ науке кое неважно чини побаца а остало прима, и то низъ сродно уврѣуе, спая и у свезу илѣ дотично одношенѣ своди.

Али народна школа неможе и несме се на то ослањати, да дете өзгре одъ наука одбира, и њи само собомъ безъ помоћи учителя спая; него се мора учитель постарати, да сам те өзгре одбере и њи у такомъ саюзу деца казуе и децу препитуе, да ихъ известно деца упамте и задрже. Узроци, зашто учитель ово чинити има слѣдећи су: онъ у овай школи не само да съ великомъ гомиломъ деце посла има, него и съ децомъ различите старости, различити разреда пакъ и различитогъ приуготовљѣня. Ако ће дакле свой деци праведанъ да буде, мора предаванъ тако удешати, да и онда, кадъ кое оделенѣ деце пређе и само себи остави, опетъ та деца и за тай махъ, кадъ су сама, да у науци напредую, а не да дангубе. А то ће моћи само онда бити, ако при предаваню науке на концентрацию свойски настајавао буде.

Деца у овой школи найвише су деца сиромашки родитеља. Ту ние ни мислити, да ће они, кодъ свои многи домаћи послова децу кодъ куће у науци подпомагати. Они за то ни времена, ни средства, ни вештине немаю; зато мора учитель сваку науку тако концентровано деци казивати, и у сва одношени која яснѣ сватенѣ и упамтенѣ истихъ помоћи могу свести, онда ће деца и безъ домаће помоћи опетъ напредовати моћи.

Време, што е овой школи одређено, да све свое предмете ваљно истера и свлада врло е кратко. Зато мора учитель пазити, да ни одногъ часка деца напразно не пропуште, да сваки тренутакъ користе; и тога ради мора науку съ наукомъ тако удешати, да една другу што више може обясњава и помаже; а то бива само концентрациомъ.

Школа ова има за животъ спремати. У животу мораю све раднѣ, што ихъ сваки поединце извршуе една другу подпомагати, ако ће свудъ мира и благостаня да буде. Школа већ мора томе упутство бити. Она ће то учинити удесећи свое раднѣ тако, да една другу подпомаже, една за другу припрема, илѣ една другу далѣ унапредакъ води, а то ће учинити концентрациомъ.

У краткомъ упутству (другомъ поправљномъ и умноженом изданю) изложено е кодъ сваке поедине науке и кодъ сваке

поведине школе, како се то чинити има. У школскомъ листу давано е више примера за мустру тога, пакъ учитељи треба да се онога држе, тимъ више, што е овај посо у народной школи тимъ лакше могућанъ, еръ овде еданъ човекъ све предмете предае, пакъ му е могућно и најболъ зна на којој ће точки и шта ће и како спаяти. Ону концентрацију наука дакле, што се у вишекласнимъ школама кое згодно удешенимъ расположенѣмъ предмета и планомъ предаваня, кое вештиномъ надгледаня управителъвогъ, кое остављанѣмъ на горепоменуто свойство дечиегъ ума само собомъ текъ одъ чести добие, ту концентрацију може овај учитељ увекъ кадъ оће сугистићи неостављајући то на срећу, већ чинећи свестно и тако јавно и јасно, да и деца целу ту тежњу свестно увиде.

Шта има учитељ пре и после школе чинити?

Учитељ има пре у школи бити негъ деца; тимъ ће и немиръ онај, што га деца сама у школи праве одклонити, и примеръ точности деци дати.

Подъ учителъвимъ надзиранѣмъ имаю се деца за лекције приправљати, књиге прописе таблице и т. д. спремати, израђене домаће задаће предавати и лекције свое повторавати учитељ ихъ има саслушати и показати, ако кои пре почети лекција што читати, молити илъ тужити има. Тимъ начиномъ се пре негъ што е наука започета миръ и тишина уведе, која децу за науку најболъ припреми и примљиву начини.

После свршени лекција има учитељ прегледати пописъ и побележити одсутвуюће, за њи изпитати, и наредити ко ће ихъ обићи и изпитати пакъ му јавити. После школе има извидити све нередѣ, несташлуке, тужбе, и онда деца у тишини ствари свое спремаю, и кадъ су дотичну молитву одпојла илъ одчитала, онда ихъ пушта, да у миру и тишини по реду скамја напољ излазе, и јошъ доникле за њима нази, да мирно и путемъ дома одлазе. Ако и ние могућно, да деца башъ сасвимъ ћутећи у школу улазе и излазе, опетъ мора учитељ саветомъ и настоянѣмъ децу до тога довести, да што тише и мирније улазе и излазе, да безъ вике и гураня пристойно и лепо долазе и одлазе, да путемъ нигде незаостаю, него мушка еъ мушкомъ а женска са женскомъ по двоѣ мирно и право кући оду, да и они, што по далъ ићи имаю исто тако мирно иду, ако ихъ учитељ и невиди

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

(Пошъ види крад. упутет. стр. 107) Далѣ ихъ има научити, да свудѣ и свакадѣ, било еданъ другогъ илѣ страного когъ кадѣ сукобе да поздраве и да свакомъ стариемъ дужно почитанѣ одаю, да пута стариемъ непрелазе, да капу скину и коме при-стои руку полюбе.

Библичне приповѣдке у библичнимъ рѣчма.

37. Авесаломова непослушность.

(Ш. књ. царст. 13, 15, 18.)

У цѣломъ Израилу небѣше нитко тако лѣпъ као Авесаломъ сынъ Давидовъ. У нѣга бяху колеснице, коњи, и 50 людій, кои трчаху предѣ њимъ. Онъ е устаяо рано у ютру, излазио на путь кодѣ врата градскихъ, и свакоме кои долазаше цару на судѣ, говоріо е: „Твоя е стваръ праведна и добра, али нема ко да те саслуша кодѣ цара. Да самъ я царъ, я бы свакоме право судіо!“ И кадѣ се ко приближио да се Авесалому поклони, а онъ му пружаше руку и цѣливаше се њимъ. Тако чинећи задобые Авесаломъ срца мужева Израильскихъ.

Авесаломъ отиде у Хевронъ, па пошлѣ уводе по свима предѣлима и поручи: „Кадѣ чуєте гласъ трубе, а вы вичите: Авесаломъ се зацаріо у Хеврону!“ И многи люди иѣху за Авесаломомъ. И рече Давидъ своимъ служитељима и свима, кои бяху съ њиме у Јерусалиму: „Бѣжимо одѣ Авесалома, да нас како непохвата и непотуче!“ И изиѣ царъ и све слуге нѣгове пѣшци, и съ њиме сви люди, и преѣше преко кедронскога потока. И попе се Давидъ на гору Елеонску и плакаше тамо, па онда отиде далѣ у пустињу.

А Авесаломъ и юнаци Израильски уѣу у Јерусалимъ.

Давидъ пошлѣ свою войску противъ Авесалома, и заповѣди войводама говореѣи: „Поштедите сына мога!“ И бяхе битка у шуми Ефремовой, и падоше тамо юнаци Израильски предѣ слугама Давидовима. Авесаломъ побѣгне на мазги у честаръ (густишъ) велике шуме, и зашне му се коса за еданъ растъ, те остаде измеѣу неба и землѣ, а мазга оде исподѣ нѣга. Јоавъ — войвода Давидовъ — узме три стреле и забодѣ ихъ у срце Авесаломово, па онда затруби трубомъ, да се вратѣ люди и да

негоне даљ Ираиля, ерѣ в онѣ люде штедіо. — Іоавѣ скине Авесалома и бади га у едну велику яму, и набаца нанѣ гомилу каменя.

И дође гласоноша Давиду и рекне: „Ево ти царе добра гласа. Господѣ е данасѣ судіо свима, кои су се противѣ тебе бунили!“ А царѣ рекне: „Ели добро и дѣтету Авесалому?“ А гласоноша рекне: „Нека буде онако свима непријатељима господина мога, као што е дѣтету Авесалому. Царѣ се ожалости, пошне на горницу и стане сѣтовати: „Сыне мой Авесаломе, Авесаломе сыне мой! Богѣ бы дао, да самѣ я мѣсто тебе умро. О сыне мой Авесаломе! —

38. Царѣ Соломонѣ, и нѣговѣ судѣ.

(III књ. царт. 1—4.)

Кадѣ дође време да царѣ Давидѣ умре, тада заповѣди онѣ свомѣ сыну Соломону говорећи: „Я полазимѣ на путѣ, куда свакиѣ човѣкѣ поћи мора, а ты крепи се и буди савршенѣ мужѣ. И чувай завѣтѣ Господа Бога твога, иди по нѣговымѣ путовима, и ради разумно, по свему ономе што самѣ я теби заповѣдіо!“ И умре Давидѣ, и саранише га у граду Давидову *) и онѣ царова у Ираилю свега 40 година.

Соломонѣ сѣдне на престолѣ Давида отца свога, а было му е тада 20 година. И Господѣ Богѣ даде Соломону разумѣ и премудростѣ велику, и Соломонѣ се испуни знања више одѣ древнихѣ сынова, и одѣ свию мудраца Египетскихѣ.

И Господѣ се яви Соломону ноћу и рекне: „Проси себи што хоѣнешѣ!“ А Соломонѣ рекне: „Господи Боже мой, ты си мене слугу твога за цара поставіо намѣсто Давида отца мога. А я самѣ малый момчиѣ, незнамѣ улазка ни излазка мога. Молимѣ те дакле, дай ми срдце паметно, да слушама и да судимѣ твоимѣ людма право, и да умѣма разликовати добро одѣ зла!“ И ова бесѣда быяше угодна предѣ Господомѣ Богомѣ, и Господѣ рекна Соломону: „Зато, што си одѣ мене то искао, а ниси искао дуга живота ни велика богатства, ни душе твоихѣ непријателя, него си просіо себи разума да судѣ слушаешѣ, то самѣ ти я по твоимѣ рѣчма учиніо. Дао самѣ ти разумно и мудро срдце; нитѣ е было пре тебе, нитѣ ће после тебе бити такавѣ човѣкѣ. Алѣ и оно што ниси искао, датѣу я теби. За живота

*) т. е. Іерусалиму.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

твога, неће бити између своју цара, таквога човѣка као што си ты. И ако поћешъ моимъ путемъ, на узчувашъ све мое заповѣди, као твой отаць, то ћу ти я умножити твое дане!“ И ово бѣше санъ. А Соломонъ се пробуди, и оде у Јерусалимъ, па стане предъ лицемъ кивота завѣта Господня, и учини великій шръ своимъ служитељима. —

Две жене дођу едaredь предъ Соломона, и прва рекне: „Господине мой! я и ова жена живилесмо заедно у едномъ дому, и обадве смо се породиле. Сынъ ове жене умре ноћу, она га е у сну угушила. — Она устане у по ноћи, па узме дѣте изъ моихъ руку и усава га на своје крилу, а своје мртво дѣте на мое крило. У дому томъ нѣ никога было осимъ насъ двѣ. И кадъ я уютро устанемъ да надоимъ дѣте, а оно наћемъ мртво; посмотримъ га, и то небѣше сынъ кога самъ я родила!“ А друга жена рекне: „Нѣ тако, него е ово мой сынъ што е живъ, а онай што е мртавъ то е твой сынъ!“ И парбише се предъ царемъ. А царъ рекне: „Донесите овамо маць!“ И кадъ маць донеше, а онъ рекне: „Разсѣците живо одойче на двое, и едну половину подайте овой, а другу половину оной жени. Тада она жена чѣ е было живо дѣте, рекне: „Авай мени, Господине, подайте њойзи живо дѣте и немойте да га убиете!“ А она друга рекне: „Некъ нѣ ни мени ни теби; пресѣците га на поле!“ А царъ ракне: „Подайте дѣте оной, што е казала, немойте да га убиете, еръ то е права мати! — И чу савъ Израиль за ову пресуду, и сви увидише да е у нѣму мудрость Божія.

И Соломонъ быяше господаръ своју царевина одъ рѣке Ефрата до Египта, и цареви му доношаху дарове, и служяху му, и слушаху мудрость нѣгову. И име Соломоново прослависе на све стране. И миръ бѣше са своју страна. И живляху Юда и Израиль у време Соломоново безбѣдно, свакій подъ своимъ виноградомъ, и подъ своимъ смоквомъ.

И изговори Соломонъ 3000 пословица, и 5000 пѣсама. И говораше о дрвећу, одъ кедра што е на Ливану, до малаго Исопа, што расте на стѣни, и о скотовима, о птицама, и о пузећимъ животиняма. — И долажаху сви люди слушати премудрость Соломонову.

Дечия пресуда.

(Една приповедка.)

У едномъ селу на Дунаву догоди се одъ пре негде, те еданъ човекъ у воду падне, и био би се удавио, да му ние други у помоѣтъ притрчао. Овай му пружи мотку неку, и онъ се увати и избави, али ватаюѣи мотку ударисе некако окомъ о ню и избие око. То буде поводъ сваѣе, и чимъ га она прва страва преѣе оде у селу кнезу и обтужи онога, да му за избиено око накнаду плати. Кнезъ сбунѣиъ и незнаюѣи како да суди одложи ту стваръ до идуче скуштинине, да би се међу тимъ болъ премислио, али и тай данъ доѣе и юшъ онъ собомъ на чисто небияше. Забринуть поѣе тай данъ са свогъ салаша у село на скуштинину. У путу наиѣе на трое деце, коя се на неку особиту игру спремаше. „Шта ви децо ту радите“ упита кнезъ. „Играмо се скуштинине.“ „А шта ће те на скуштинине?“ „Да судимо ономъ, што е у воду пао, и оногъ што га е избаво, суду тужио.“ Кнезъ пристане малко, да види, како ће деца судити. Деца непознаваюѣи овога наставе свою игру и непазеѣи га. Како судише деца? Да оногъ на ономъ истомъ месту опетъ у воду баце, и ако се узможе самъ избавити, да му овай за око плати, ако не, престае судъ и парница. Кадъ то кнезъ чуе извади неколико новчиѣа и даде ихъ деци пакъ своимъ путемъ оде. На судъ дошавъ покуша юшъ едаредъ одговорити тужителя и наипосле рекне: „Море човече! твоя куѣа горела, и неко са своіомъ опасности све покуѣство ти избавио, само едну стваръ не, а ти тражишъ, да ти за ону плати, што ние мого избавити.“ Тужитель приѣути аль незадоволи се; онда кнезъ изрече судъ што га у деце чуо беше и едва онда тужитель одъ парнице одпусти.

Уди човечигъ тела.

(Една басна.)

Уди човечигъ тела незадоволини своимъ определенѣм побуне се едаред. Ноге рекоше: што би ми луде биле васъ остале довека носити, тражите себи ноге, ако их требате. Руке рекоше: Што би ми луде биле за васъ све довека радити, тражите себи руке, ако ихъ требате. Уста и зуби рекоше: И ми би морали луди бити, све непрестано за друге жватати, тражите себи уста и зубе,

ако ихъ требате. Тако говораше и очи, које за све остале гледати и стражарити имаше, а тако и сви остали уди, и ни едан некте више свогъ посла радити. Шта би? Цело тело за неколико дана тако клону, да сви уди венути и обамирати пођоше. Онда увидеше ови своју лудостъ и хтеше се сложити, али беше доцно; тело се немога више опоравити него опаде и пропаде и уди своју неслогу својомъ пронасѣу платише.

Сунцокретъ.

(Едно описаніе.)

Има л' кога, ко сунцокретъ непознае, тај нашъ највећи и најкористнији цветъ, кои намъ цело лето наше баште својомъ лепотом онако дично краси. Кадъ му семе у пролеће по 1 иль 2 прета дубоко и по 1 иль 2 стопе раздалеко у земљу затрпаш, увати се за кратко време у врло снажан бео корен. Из корена изтера као рука дебео, по 6—8 и више стопа високо, зеленъ, оздо округао, озго угластъ и гранасть, споля оштродлакъ, из нутра пуњ ерца струкъ. На струку изађе велико озго сійније, оздо тамније лепо зелено, широко, рубомъ рецкаво, на три јаке жиле разапето лишће, кое на дугачкимъ оштримъ петелькама на изменце на струку и граню поређано стои. На вр' струка и граня стое они леши велики по $\frac{1}{2}$ стопе и већи као злато жути, малко доле приклонѣни цветови. Сваки цветъ састои се изъ гомиле ситни едно низъ друго сабиени цветића, одъ коихъ они на рубу стоећи као неки езичићи иль зракови изгледају, а сви остали као цевице. Кадъ е цветъ неко време тако у својој пуној лепоти сјао и насъ погледомъ веселио, онда почну цветићи венути и падати, најпре они на рубу, а после и сви остали, и онда се покаже оно крупно пепелясто и мрко у нутри пуно благог зейтина семе; има га по 100 до 150 зрна у свакомъ цвету, свако зрно у своју лоску замотано.

Одъ ове е биљке све користо. Дойно лишће венући обрано и осушено врло е добра зимня рана за музаре краве. Јошъ боля е рана цветѣи табанъ после отреблѣня семена осушенъ и пре даваня намекано у води скуванъ, издроблѣнъ, и заедно са оном по краве врло питавомъ чорбомъ у помие помешанъ, кое крава врло радо еде и много више и слађегъ млека дае. Јошъ болъ млеко буде, кадъ се и падаюћи цветъ скуши, осуши, и заедно са цветѣимъ табаномъ кува. Осушени струкови ложе се на ватру

место огрева. Изъ семена се педи врло благъ зейтинъ, кои се у слава као и маслиновъ зейтинъ узимљъ. Люске одъ оцеђоногъ семена крави су слаба сласть него одъ кудельногъ семена. Куванъ цветъи табанъ докъ е зеленъ и младъ еду люди у сласт. Изъ ти сви погледа заслужуе сунцокретъ, да га люди свудъ, гдегодъ места има сею и негую. Али и радъ челе вредно га е сеяти; чела цветъ овай волие негъ многи други, ерѣ е пушъ сласти, одъ кое она медъ прави, зато е пуно чела на нѣму, па когодъ чела има и радъ е, да много више меда добие, валя овай цветъ да негуе, тимъ више, што онъ никое особите неге неиште, задоволяя е ма съ коимъ местом низ лее и стазе, нузъ плоть, тарабе, иль зидове, само где га зракъ сунца осияти и греяти може, когъ онъ веѣма негъ други цветъ воле, и за коим се онако радо окреѣе, отуда и име сунцокрета добио.

Община.

(Прва лекция изъ Географие.)

Места, у којима люди живе иль су вароши иль варошице, иль села иль салаша. Шта е наше место? — Сви люди, што у едномъ месту живе, сачиняваю едну грађанску общину. Люди су се зато у общине сабрали, да би еданъ другомъ болъ помагати могли, и да би у овима веѣимъ дружинама оно прибавити установити и држати могли, што по единомъ човеку и поединой породици ние могуѣно. Ни? — Међусобна подпора и помаганъ то е дакле цель общине. Али као што свака породица свогъ старешину има, вси се о нѣномъ благостаню стара, тако мора и свака община свое старешине имати, кои ѣе се старати, да се цель общине постигне. Те старешине су градоначелници или кнезови са сенатомъ. Где многи ускупа живе, ту се мора пазити на редъ и на миръ, и да еданъ другомъ никое штете ни пакости неучини, да нико туђа права неповређуе и да сваки свою дужность свршуе. О том се прво стараю общинске власти. Далъ имаю ове пазити, да се путови чисто и добро држе, да се при продайма иль купованю права мера пазити, да се никоя пиѣа ни ела непродою укварена и здравлю шкодљива. Далъ се стараю за сигурность грађана жителя како личну тако и њивогъ иманя, тога ради имаю пандуре или четнике, стражаре или чуваре, кои имъ као слуге увекъ на руди и заповести стое.

Сва јавна зградања у општини: цркве, школе, општинска ил варошка кућа, шпштали, касарне, коњушаре, путови, мостови, бунари, шмркови, општински бикови, айгири обдржаваю се општинскимъ трошкомъ, јошъ се има свака општина и за сироте старати. За издржаванъ свега овогъ нужно е много новаца, зато мора сваки житељ као чланъ општине по свомъ могућству припомоћи, да се све те потребе подмирити могу, то бива општинскомъ порезомъ дациомъ. Ради тога намештени су одабрани люди, што порезу примаю и у општинској каси чуваю. И то су као и начелникъ са сенаторима општински званичници. Сваки валянъ грађанинъ извршуе општинске наредбе точно, дае припадајући датакъ драговољно и готовъ е свакадъ општини по својој снази у помоћъ притећи.

Свака грађанска општина коя свою цркву има сачињава и црковну општину, или парохию. Има општина, што више парохия имаю. Црковни општина има различити: православни, римски, лутерански, калвински, гдегде и чивутски. Свака парохия има свогъ пароха. Парохъ е свештена или духовна власт у својој парохии. Онъ учи юде у вери, настојава да деца у школи то науче, држи богослуженя, чита молитве и слово божие, дае благослове црковне, теши болне, и сарануе мртве. Свака парохия има обично и свою школу са еднимъ илъ више учитеља. У школи се деца уче и упућую да добри грађани и парохияни буду. Деца, коя старие слушаю, редовно у школу долазе, наукомъ прилѣжаваю и добро се владаю чине већъ ту своимъ родитељима и стариима радостъ, и биће све добри грађани и сретни люди.

Како се зове наше место? У којој црковној општини живимо ми? Кое е грађанско, мирско, а кое црковно старешинство? Кое дужности имамо према мирскомъ старешинству? Кое према духовномъ? Ко зна шта о постанку нашегъ места приповедити? Кое су најглавнија зградања? Кое су најглавније улице? На кою су страну неба пружене? Изађи на таблу и нарисуй само линијама све или главније улице, и означи точкама општинска зградања. Означи и околину нашегъ места, на којој страни лежи гробљъ, виногради, пашњакъ, ливаде, њиве, баште и т. д. види кратко уџитство стр. 79 и 80.

Искрице.

Морална снага — темељ државе — само е плодъ воспитаня. Воспитанъ е дакле највиши и најсветији посо людски, нужданъ оцу за своју децу, нужднии владоцу за цео народъ нѣговъ. —

Матере су биле и остаће најглавније звезде на хоризонту воспитаня, и само у оној мери, како оне свой задатакъ свате, и оцеви то

признаю, а учители матерама подобни постану, само ће у тој мери и изображенъ народа напредъ поћи. Где су матере праве матере, само ту цвѣтаю фамилије, цвѣтаю школе, и цвѣтаће учители, ако матере и одъ матера науче у любовномъ воспитаню дече сву свогъ живота важност полагаати. —

Децу што раније наводи ти да мисле, то држимъ за најважнии поса у воспитаню.

Палица запта у школи и у кући то е Ааронова палица. Побаци е, изаће ти змије, стави е у светињу наочигледъ, уцвѣтаће ти и пуно најлешегъ плода донети. —

Памти добро: Найбистрия и најдаровития глава ако изнадъ неваляла срца стои, подобна е храму стоећемъ изнадъ пуштаиске рупе. —

У народну школу странъ езикъ турати, то е највеће разбойништво. Туђе и половно не само да нигде никогъ неизображава, него престога човека кои мора свомъ народу веранъ бити отруе. Далеко е болъ и национална страшивост него противно, далеко е болъ и она неулюдность туђе презирати, негъ она туђе прецењивати и привлачити а свое побацати и презирати. Никои елементъ туђинства нека неулази у негову душу и срце, еръ га сваки цепа одъ свогъ и разчувава у темелю свомъ. —

Воспитателю и учителю! Што годъ дечи науке даешъ, обуци е у примеръ, и буди известанъ о успеху. —

Христосъ Спаситель, кадъ е хтео люде учити, моро се човекомъ учинити; и ми се морамо децомъ, ако ће мо децу да учимо. —

Имайте метода само, пакъ ће те се чудити, шта га е дете у едномъ часу научити кадро. —

У школи најпуніиој дече, пакъ нећешъ ни едно едино оштроумно и разборито дете наћи, ако е учитель фушеръ у изпитиваню.

Решенъ рачунски и други задаћа.

На стр. 255 прва задаћа. Били су новчићи овако намештени:
 0 0 0 0 + + + + + 0 0 + 0 0 0 + 0 + + 0 0 + + +
 0 + + 0 0 +. Нуле значе нове, крстови старе; а да ихъ овако сложити можешъ упамти ове гласове оуеа и ааеа и аеаа; пакъ кадъ е А 1-ви Е 2-ги 0 4-ти и У 5-ти у реду самогласъ, а ти по реду горестављени гласова разложи новчиће по томе овако: 0 стои напредъ, а 0 е 4-ти, стави 4 нова новца; иза 0 види озго У, а У е 5-ти, метни дакле 5 стари новчића; иза У стои Е, а Е е 2-ги, метни 2 нова; иза Е стои А, а А е 1-ви, метни 1 стари, и тако ређай далъ, све на еданъ гласъ нове, а на други старе, а све по онолико нови иль стари, колики е тогъ гласа брой.